

YENİ PETROL KANUNU ARAYIŞLARI SÜRÜYOR

Ulusal çıkar gözetilmeli

Necdet PAMİR
Uluslararası Enerji Uzmanı

Dünya birincil enerji üretiminin yüzde 35'i petrolle karşılanıyor. Ülkemizde bu oran yüzde 32... Türkiye tükettiği petrolün yüzde 92'sini ithalata karşıyor. Talebin ekonomik kriz nedeniyle düştüğü 2008'de, ham petrol ve ürünlerine 27 milyar dolar ödedik. Petrol ile birlikte dikkate alınması gereken diğer kaynak ise doğalgaz. Petrol ve doğalgaz aramacıları, sondajı ve üretimi büyük oranda aynı bilimsel yöntemlerle yapıyor ve ilgili kanun da 6326 sayılı Petrol Kanunu... Türkiye birincil enerji üretiminin diğer yüzde 32'si de doğalgaz ile karşılanıyor. Doğalgaz ve LPG ithal fatu-ramız, 2008 yılında yaklaşık 18 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bu iki kaynağa yaklaşık 45 milyar dolar ödedik. Daha yalın bir ifade ile ülkemizin petrol ve doğalgaz faturası, toplam ithalatımızın dörtte birine eşit ve bu durum, sürdürülebilir değil...

Petrol ve doğalgaz politikamız, sadece bir kanunun sınırlarına hapsedilecek kadar dar kapsamlı değil kuşkusuz. Ama özellikle ülkemizin petrol ve doğalgaz potansiyelinin bilimsel olarak ortaya konulması için, en önemli gereksinimlerimizden biri de Petrol Kanunu...

"Kulislerde", bugünlerde "Petrol Kanunu"nun da torba yasa içine "tıkıştırılıp" değiştirileceği konuşuluyor. Sağda solda da çeşitli tasarımlar doluşmuyor değil.

Ancak bunlar üzerinden bir değerlendirme yapmak; hem yanıltıcı hem de bunları "sızdıranların" kafa karıştırma amaçlarına hizmet eder. O nedenle biz, Petrol Kanunu'nun önemli özelliklerine değinerek bir değerlendirme yapmayı daha sağlıklı buluyoruz.

Bazı kritik noktalar

Mevcut 6326 sayılı Kanun'da "Bu kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının millî menfaatlere uygun olarak, hızla, sürekli ve etkili biçimde aranmasını, geliştirilmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır" hükmü yer almaktadır. 17 Ocak 2007 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen 5574 sayılı Kanun'da ise, gerek bu madde-deki

ve gerekse diğer maddelerdeki "millî menfaatlere uygun olarak" ifadesi yer almıyordu. Bu konuda yapılan kamuoyu bilinçlendirme çalışmaları etkili olmuş ve tepkiler üzerine, önceki bakan döneminde bu yasa bir daha TBMM gündemine taşınmamıştı. Şimdi de yeni taslakta, "millî menfaatlere uygun"luk ifadesinin muhafaza edilmesi hususu, tepki çekmemek için kabul edilmiş gibi görünmektedir.

Mevcut kanuna, Kıbrıs Barış Harekâtı'nda yaşanan olumsuz deneyimden (Türkiye'ye uygulanan ambargo) ders alarak, 1983 yılında çıkarılan 2808 sayılı Kanun ile eklenen "memleket ihtiyacı" kavramı, sadece Türk Silahlı Kuvvetleri'nin değil, kamu kurum ve kuruluşlarının, rafinerilerin kullandıkları petrolü ifade etmektedir. 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer veto etmeseydi, 2007 yılındaki yasayla ülke içinde üretilen ham petrol ve doğalgaz ile bunlardan elde edilen petrol ürünlerinin kara sahalarında yüzde 65'inin, deniz sahalarında yüzde 55'inin ülke ihtiyacına ayrılması zorunluluğu kaldırılmış

olacaktı. Yerli ve yabancı şirketlere, ürettikleri petrol üzerinde sınırsız tasarrufta bulunarak, tamamını ihraç etme hakkı tanınmıştı. Bu maddenin de değiştirilmemesinde yarar vardır.

Bir diğer önemli tartışma, devlet hissesinin azaltılması konusudur. Mevcut kanundaki yüzde 12.5'lik devlet hissesi, veto edilen yasada, çeşitli koşullarda yüzde 1 veya 2'ye kadar azaltılmaktaydı. Bu oranın da korunmasında yarar vardır. Devlet hissesinin yıllık toplamının 100 milyon dolar bile bulmadığı ve aramaları teşvik etmek için azaltılmasının "büyük bir kayıp olmayacağı", aksi halde yabancı yatırımcılar için çekim merkezi olamayacağımız öne sürülmektedir. Bugün tüketiminin ancak yüzde 8'ini ülke içinde üreten bir Türkiye'de bugün için devlet hissesi toplamı görece düşük olabilir. Ancak bir yandan ülkemizde 2023 yılında kendimize yetecek petrol ve gaz üretimine erişeceğimizi muştulayan yetkililerin, diğer yandan devlet hissesinin de büyük oranda artacağını hesap etmeleri beklenir.

Veto edilen 5574 sayılı Yasa'da, bir diğer önemli değişiklik, TBMM komisyonlarında eklenen bir madde ile "Devlet Hissesi'nin yüzde 50'si-

Belli çevrelerde Petrol Kanunu'nda yapılacak değişiklikler ilgiyle izleniyor. Olası düzenlemede, firmalara ürettikleri petrol üzerinde sınırsız yetki verilmesi, devlet hissesinin oranı, kamu hissesinin yarısının üretimin yapıldığı ile aktarılması ve TPAO'nun özelleştirilmesi kritik noktalar olarak öne çıkıyor.

nin, üretimin yapıldığı ilin İl Özel İdaresi'ne ayrılması" hususudur. 10. Cumhurbaşkanı Sezer bu maddeyi de "idarenin bütünlüğü ilkesi"nin ve "tekil devlet modeli"nin zede-lenmesi gerekçeleriyle veto etmişti.

TPAO özelleştirilmemeli

Söz konusu yasadaki sakıncalı hususlardan biri, ulusal kuruluşumuz TPAO'ya mevcut yasa-da tanınmış "TPAO'nun devlet adına arama/üretim yapacağı hükmü"nü kaldırılması hususudur. Bir yandan yeniden çıkarılmaya çalışılacak "Petrol Kanunu"nda bir yandan ise "TPAO Kuruluş Kanunu'nu Değiştirme" adı altında, TPAO'yu da özelleştirerek, ulusal kuruluşumuzun devlet adına arama/üretim yapma yetkisinin kaldırılacağı öngörülebilir. Bunun yapılmasına izin verilmemelidir.

Özelleştirmeye karşı oluşabilecek tepkileri yumuşatabilmek için, "TPAO'nun halka arz" edileceği açıklanmaktadır. Asıl hedef ise özelleştirilmedi. 2008 yılında sadece yurtiçindeki yatırımı 336 milyon dolar olarak açıklanan TPAO'nun 2010 yılı yatırımları, 686 milyon dolara erişmiştir. Ülkemizde yapılan arama faaliyetlerinin yaklaşık yüzde 80'ini, petrol üretiminin yüzde 70'ini gerçekleştiren bu sanayi devi, yurtdışındaki yatırımları ve varlıklarıyla da ülkemizin en büyük kuruluşları arasındadır. TPAO'nun Azerbaycan, Kazakistan ve diğer ülkelerdeki yatırımları toplamı 4.5 milyar dolara erişmiştir. Mevcut 6326 sayılı Kanun'un verdiği yetkiyle, ülkemizde ve yurtdışında devlet adına petrol ve gaz arama hakkını elinde tutan ulusal kuruluşumuz,

bu sayede ülkemiz için en büyük ümit kaynağı olan Karadeniz'deki aramalar açısından büyük yatırımların ortağı konumundadır. TPAO Karadeniz'de milyarlarca dolarlık iki ve üç boyutlu sismik etüd gerçekleştirmiştir. Bu verilerin ışığında; Petrobras, ExxonMobil ve Chevron gibi şirketler, TPAO ile eşit hisselerle, Karadeniz'de milyarlarca dolarlık yatırımlar gerçekleştirmektedirler. TPAO'nun özelleştirilmesinin, ulusal çıkar ve

kamu yararı ile açıklanması mümkün değildir.

Yine daha önceki yasa değişikliği teşebbüsünde, anayasada sadece devlet/kamu tüzel kişilerine tanınmış olan kamulaştırma hakkının, petrol hakkı sahibine (yerli/yabancı özel/tüzel kişi) verilmesi suretiyle, anayasaya ve mülkiyet/miras hak-

larına aykırı davranılması söz konusu olmuştu. Bu hususun yeniden gündeme getirilmesine karşı, kamuoyunun hazırlıklı olması önem taşımaktadır. Bir diğer anlatımla, veto edilen kanundaki biçimiyle, "kamulaştırma bedelinin petrol hakkı sahibi tarafından ödenmesi" ve böylelikle kamulaştırılan arazi üzerinde kullanılan hakkı elde etmesi, devletin sadece kendine ait bir hakkı "taşeron" devretmesi anlamına gelmektedir ve kanımızca anayasaya olduğu gibi, kamu yararına da aykırı düşmektedir.

